

**Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси
Божхона институти**

Д.Мусаев Д.Саттаров А.Муминов

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ

ЎҚУВ ҚЎЛЛАНМА

Тошкент-2020

ДБК Божхона институтининг 2020 йил “_____” _____даги Илмий кенгашининг _____-сонли қарори билан чоп этишга тавсия этилган.

Такризчилар:

Ф.Хайитбоев - Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий маркази бўлим бошлиғи, ю.ф.н., доцент.

Р.Акрамов - ДБК Халқаро божхона ҳамкорлиги бошқармаси бошлиғи.

Ушбу китоб халқаро ҳуқуқ фани бўйича дарслик сифатида тавсия этилмоқда. Унда ҳозирги замон халқаро ҳуқуқининг келиб чиқиши ва ривожланиши, унинг асосий тушунча ва принциплари, институтлари ва соҳаларининг тараққиёт қонунлари ўз аксини топган.

Ўқув қўлланмани ўқитишдан асосий мақсад курсантларга, тингловчиларга ва амалиётчи ходимларга ҳозирги замон халқаро ҳуқуқнинг қоидалари, ташкилотлари ва соҳаларини ўрганишда ёрдам кўрсатишдан иборат.

Мазкур ўқув қўлланма халқаро ҳуқуқнинг асосий институтлари ва тармоқларига доир маълумотлар бериб, халқаро ҳуқуқнинг амалдаги нормалари ва давлатларнинг халқаро ҳамкорлик тажрибаларига баҳо бериш кабиларни ўзида мужассамлаштирган.

Ўқув қўлланма инстиут курсантлари, тингловчилари, ўқитувчилари ва халқаро муносабатлар соҳасига ихтисослашган бошқа идора ва ташкилотлар ходимлари учун ҳамда халқаро ҳуқуқ муаммолари билан қизиқувчи кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган.

Кириш

XXI аср инсоният жамияти ҳаётининг байналминаллашувидек тарихий қонуниятнинг кучайиш ҳаракати билан ажралиб туради. Давлат чегараларининг мавжудлиги ва ҳар хиллигига қарамай, ягона халқаро жамиятда мамлакатларнинг ўзаро алоқалари ўсиб бормоқда. Халқаро муносабатлар нафақат давлатлар ҳаётига, балки ҳар бир алоҳида одамга ҳам катта таъсир кўрсатмоқда.

Халқаро муносабатлар тизими ҳуқуқнинг муайян соҳаси - халқаро ҳуқуқ билан тартибга солинади. У кўп ёки оз даражада давлатларнинг, жисмоний ва юридик шахсларнинг турли-туман алоқаларига таъсир қилади. Халқаро ҳуқуқнинг миллий ҳуқуқ ва давлат ички ҳаётига ҳам таъсири кучаймоқда.

Шу боис, халқаро ҳуқуқни билиш нафақат халқаро муносабатлар билан бевосита шуғулланувчи мутахассислар, балки жаҳон сиёсати ва иқтисодиётида, тadbиркорликда йўл топиш, оддий фуқаролар ва сайёҳлар учун ҳам анча аҳамиятли бўлиб бормоқда.

Халқаро ҳуқуқ нормалари аста-секин миллий ҳуқуқий тизимнинг бир қисмига айланиб бормоқда, унинг асосларини билиш жисмоний ва юридик шахсларнинг ўз ҳуқуқларини мамлакат ичида ҳимоя қилишлари учун зарурдир.

Мамлакатимиз Президенти Шавкат Мирзиёев томонидан илгари сурилган 2017 — 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида “Чуқур ўйланган, ўзаро манфаатли ва амалий ташқи сиёсат соҳасидаги устувор йўналишлар” белгилаб берилган:

давлат мустақиллиги ва суверенитетини мустаҳкамлаш, мамлакатнинг халқаро муносабатларнинг тенг ҳуқуқли субъекти сифатидаги ўрни ва ролини ошириш, ривожланган демократик давлатлар қаторига кириш, Ўзбекистоннинг ён-атрофида хавфсизлик, барқарорлик ва аҳил қўшничилик муҳитини шакллантириш;

Ўзбекистон Республикасининг халқаро нуфузини мустаҳкамлаш, мамлакатда олиб борилаётган ислохотлар тўғрисида жаҳон ҳамжамиятига ҳолис ахборот етказиш;

Ўзбекистон Республикасининг ташқи сиёсий ва ташқи иқтисодий фаолиятининг норматив-ҳуқуқий базасини ҳамда халқаро ҳамкорликнинг шартномавий-ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш;

давлат чегарасини делимитация ва демаркация қилиш масалаларини ҳал этиш.

“2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини жорий 2018-Ҳаёт тadbиркорлик, инновацион ғоялар ва технологияларни қўллаб-қувватлаш йилида амалга оширишга оид Давлат дастурида ҳам жаҳон ҳамжамияти билан ҳамкорлик масалаларига катта эътибор қаратилган.

Халқаро муносабатлар тизими ҳуқуқнинг муаян соҳаси – Халқаро ҳуқуқ билан муаян тартибга солинади. Халқаро ҳуқуқнинг миллий ҳуқуқ ва давлат ички ҳаётига таъсири кучаймоқда. Халқаро ҳуқуқни билиш нафақат Халқаро